

Cihan PİYADEOĞLU

Osmanlı Öncesi ile Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde Esnaf ve Ekonomi Semineri Bildirileri, "Globus" Dünya Basımevi, İstanbul 2003, 34 Bildiri, II Cilt+X+452 sayfa.

El zanaatları ya da küçük ticaretle geçinen kimselere esnaf, bir toplum ya da ülkedeki üretim, dağıtım ve servetlerin tüketim durumu ile ilgili olguların tümü, ekonominin manası olarak verilmektedir. Bu iki kavram insanlık kadar eski, bir o kadar da milletler ve devletler açısından önemli olmuşlardır. Tarih boyunca, bir malın zanaatkâr tarafından üretilmesi, pazarlanması ve başka ülkelere gönderilmesi faaliyeti, katılan herkesin kazanç elde etmesine, devletin de vergi alarak ülkeyi daha müreffeh bir hâle getirmesine yardımcı olmuştur. Bu sebeplerdir ki; ticaret her dönem önem kazanmış, doğu ile batı arasında önemli ticaret yolları tesis edilmiştir. Daha önceleri bulunduğumuz ve şu an yaşamakta olduğumuz topraklar ticaret açısından her zaman büyük önem taşımıştır. Bu öneme binaen İstanbul Üniversitesi Tarih Araştırma Merkezi'nin konuyla ilgili olarak hazırlamış olduğu seminere büyük katılım olmuş, burada sunulan İlk Çağ Anadolu'sundan Orta Asya'ya, Selçuklular'dan Memlükler'e, Bizans'tan Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'ne kadar Esnaf ve Ekonomi konusundaki tebliğlerin daha sonra bir kitap hâline getirilmesi uygun görülmüştür. Aşağıda iki cilt halinde basılan bu kitapta yer alan tebliğler hakkında kısa bilgi verilmektedir.

Cilt I

Prof. Dr. Erdoğan Merçil tarafından sunulan ve "Selçuklular'da Meslekler" (s. 1-7) başlığını taşıyan ilk tebliğin giriş bölümünde tebliğe esas olan kaynaklar hakkında bilgiler verilmekte ve daha sonra konuyla ilgili olarak kaynaklardaki bilgilerin işleniş şekli hakkındaki görüşler nakledilmektedir. Özellikle tüccarların Selçuklu devleti içerisindeki durumları, bu sınıfın devlet ve toplum yararına üstlendiği roller hakkında örnekler verilerek açıklamalar

getirilmektedir. Selçuklu sultanlarının ticaretin düzgün bir şekilde yapılmasını sağlamak amacıyla aldığı tedbirler ve tüccarlardan ne şartlarda ne kadar vergi alınması gerektiğini belirten fermanlar da tebliğde aktarılan konular arasında yer almaktadır. Son olarak bu dönem içerisinde varolan meslekler ana başlıklar altında sıralanmaktadır.

Şevket Dönmez tarafından sunulan "Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda (İ. Ö. 1960-1750) Anadolu Ticaret Organizasyonu" (s. 9-27) adlı tebliğ, Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nın nasıl başladığı bilgisinin verilmesiyle başlamaktadır. Tebliğde ilk olarak Mezopotamya'da kurulan bazı devletlerin Anadolu ile olan ilişkilerine kısaca değinildikten sonra o dönem Anadolu şehirleri hakkında bilgiler nakledilmektedir. Assurlular'ın Anadolu'da kurdukları ticaret kolonilerinin biçimleri (Karum, Wabartum ve Esertum) bunların nerelerde kuruldukları ve özellikleri hakkında geniş açıklamalar getirilmiştir. Assurlular ile Anadolu şehirleri arasındaki ticarî yolların güzergâhları hakkında da bilgiler içeren tebliğ, geniş bir kaynakça, 10 resim ve 1 harita ile sona ermektedir.

"Hititler Çağında Anadolu ve Çevresinde Ticaret" (s. 29-36) adını taşıyan ve Metin Alparslan tarafından sunulan tebliğ, Hititler'de ilk dönemde ticaretin barter-takas yolu ile yapıldığı bilgisiyyle başlamaktadır. Hitit devlet arşivinin ortaya çıkmasına rağmen tacirler ile ilgili belgelerin azlığı vurgulanmakta, bununla birlikte Hitit çivi yazı belgelerinde tüccar kelimesinin Sümerce ve Hititçe karşılığının mevcut olduğu belirtilmektedir. M. Ö. II. binyılda Ortadoğu ticaret hâkimiyetinin Hititler'in elinde olduğu vurgulanarak bu bölgede varolan şehirlerin ödedikleri vergilerin miktarı da nakledilmektedir. Yazar son olarak tebliğin konusunu maddeler hâlinde özetlemektedir.

Meltem Doğan Alparslan'ın "Hititler Döneminde Esnaf ve Zanaatkarlar" (s. 37-48) başlıklı tebliği Hititler'in ortaya çıkışları ve menşeleri hakkındaki bilgiler ile başlamaktadır. Yazar, Hitit ekonomisinin temelini tarım ve hayvancılık olarak aktarsa da bu dönem esnaf ve zanaatkarlarının varlığından da bahsetmektedir. Tebliğde Hitit tabletlerinde "zanaatkâr" tâbiri için pek çok kelimenin geçtiği vurgulanmakta, zanaatkarlar sınıflandırılarak onlar hakkında bilgiler verilmektedir. Bu sınıflandırma Metal, Deri, Ahşap, Taş ile Uğraşanlar, Dokumacılar ve Çömlekçiler olarak yapılmaktadır. Son olarak Diğer Meslek Gruplarından Bazı Örnekler başlığı altında bazı zanaatkar isimleri ve yapmış oldukları işler bildirilmektedir. Tebliğ kaynakça, 12 resim, 1 çizim ve 2 harita ile sona ermektedir.

Prof. Dr. Mehmet Özsait'e âit olan ve kuruluş dönemi Roma Tarihi özeti ile başlayan tebliğ, "Batı Anadolu'da Roma Valisi L. Licinius Lucullus'un Ekonomik Reformları" (s. 49-54) başlığını taşımaktadır. İlk bölümde Roma'nın Anadolu'daki ilk toprağı olan Pergamon Devleti'nin Pergamon şehri hariç kralın vasiyetiyle Roma topraklarına katılma süreci nakledilmektedir. Sonraki bölümde Roma Devleti'nin M. Ö. 133-121 tarihleri arasında yaşadığı sosyal çöküntü sonrasında halkın iyice fakirleşmesi, Pontos kralı VI. Mithradates'in Batı Anadolu seferi ve mağlup olarak geri dönüşü (M. Ö. 88-85) ve Roma Devleti'nin Mithradates'in tarafını tutan bölge halkını cezalandırmak amacıyla yüksek vergileri uygulamaya sokması anlatılmaktadır. Sonuç olarak daha büyük sosyal çöküntülere neden olan bu durumun Romalı komutan L. Licinius Lucullus'un yapmış olduğu reformlarla düzeltilmesi hakkında bilgiler vermektedir.

Esin Ozansoy, "Eparkhoslar Kitabına Göre X. Yüzyılda İstanbul'da Esnaf ve Ekonomi" (s. 55-60) başlıklı tebliğinde İstanbul'daki sivil dernekler ve loncaları incelemektedir. Tebliğin giriş bölümünde *Eparkhoslar Kitabı*'nın İmparator Leon tarafından kentte denetlemeler yapan Eparkhosların yararlanması amacıyla yayımlandığı belirtilmektedir. Kitabın Makedonya Hanedanlığı döneminde İstanbul loncaları hakkında bilgi içerdiği, bu dönemde üç ana lonca grubunun (kumaş, gıda maddeleri ve noter, bankacı) var olduğu vurgulanmaktadır. Yazar, kitabın loncaların iç tüzüğü hakkında bilgi içermediğini, ancak loncaların birbirleriyle olan ilişkilerini, faaliyet alanlarını, neyi ne kadar üretip satacaklarını ve ürettikleri malın satış fiyatı hakkında düzenlemeler içerdiğini belirtmekte, belirtilen hükümlere uymayanlara verilecek cezalar da kitabın konuları arasında yer alan unsurlardan biridir demektedir.

Prof. Dr. Işın Demirkent, "XII. Yüzyıla Kadar Bizans'ta Loncalar" (s. 61-70) başlıklı tebliğinin giriş bölümünde Bizans Loncalarının Batı Roma'daki *collegia*'lara benzemekle beraber zaman içinde değişikliklere uğradığını belirtmektedir. Bu loncalar sarayın, ordunun, halkın ihtiyaçlarına cevap vermek, zanaatkar ve tacirlerin çıkarlarını korumak üzere teşkil edildikleri vurgulanmakta, Roma'nın ilk dönemlerine kadar giden loncaların, zamanla toplumun ihtiyaçlarına göre çeşitlilik gösterdiği belirtilmektedir. Prof. Dr. Demirkent, farklı bir boyuta da değinerek, loncaların daha sonraları ticarî zeminden politika zeminine kaymış olduklarını, hatta bu grupların halkı imparatora karşı isyana teşvik ettiklerini nakletmektedir. VII. yüzyıldan itibaren loncaların siyasi güçlerini kaybettiğinin belirtildiği tebliğin son bölümünde *Eparkhion Bibliion* adlı eserde loncalar hakkındaki bilgiler nakledilmektedir.

Galip Demir'in sunduğu "Ahilik ve İktisadi Hayat" (s. 71-77) başlıklı tebliğ Ahiliğin, tarihi, askeri, iktisadi, toplumsal ve yardımsal yönünün bulunduğunu belirten cümle ile başlamaktadır. Yazar, ilk bölümde Ahilikle ilgili olarak yapılan ilk araştırmalar hakkında kısa bilgiler vermektedir. Ahiliğin yeterince araştırılmadığı vurgulanarak Babai isyanının Ahilikle ilgisinin var olup olmadığının tam manasıyla ortaya konulamadığı belirtilmektedir. Ahiliğin günümüzde toplumsal, ekonomik, felsefi, hukuksal ve ahlâksal alanda etkili olduğu vurgulanarak, bu başlıklar altında Ahiliğin etkileri değerlendirilmektedir.

Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ'ın, Anadolu'nun Türkler tarafından ele geçirilmesi sonrasında yapmış oldukları ticarî düzenlemeler hakkında bilgiler vererek başladığı tebliği "Anadolu Selçuklu Devleti'nde Ahi Teşkilâtının Kurulması" (s. 79-86) adını taşımaktadır. Tebliğ, Ahiliğin kurulmasına etki eden İğdişlik Teşkilâtı, Rindler ve Fütüvvet Teşkilâtı hakkında bilgiler vermekte, bu teşkilâtların etkisiyle Ahiliğin temellerinin atıldığı vurgulanmaktadır. Ahiliğin gelişimi hakkında bilgi veren yazar, sonuç bölümünde Ahilik Teşkilâtının Anadolu Selçuklu sultanları ile olan ilişkileri hakkında bilgi nakletmektedir.

Emine Uyumaz tarafından sunulan "Sultan I. Alâeddin Keykubad Döneminde (1220-1237) Türkiye Selçuklu Devleti'nde Ekonomik Hayat" (s. 87-92) adlı tebliğ Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulmuş olduğu bölgenin ticarî önemi hakkındaki bilgiyle başlamaktadır. Tebliğde bu durumu farkına varan I. Gıyaseddin Keyhusrev, onun oğlu I. İzzeddin Keykavus ve son olarak da I. Alâeddin Keykubad'ın ticareti destekleyen politikaları hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca Alâeddin Keykubad'ın ticaret yolları hâkimiyetini sağlamak ve ticareti daha da geliştirmek amacıyla Venedikliler ile yaptığı anlaşma, Alâiye ve Kırım'ın zapt edilmesi üzerinde durulmaktadır.

Prof. Dr. Mikail Bayram'ın Ahi ve Bacıyân-ı Rum teşkilâtının kurulması hakkında verdiği bilgiyle başlayan tebliği "Ahiliğin Selçuklular'dan Osmanlılar'a İntikali" (s. 93-104) başlığını taşımaktadır. Ahiliğin Türkiye Selçuklularından önce var olduğu belirtilerek Ahiliğin kurulduğu dönemde Anadolu'daki bilimsel çevre hakkında bilgi verilmektedir. Bu bilimsel ortamın ve verilen eserlerin sanatın gelişmesine katkıda bulunduğunun savunulduğu tebliğin son bölümünde Ahiliğin Selçuklular'dan Osmanlılar'a geçiş süreci nakledilmektedir.

Osman G. Özgüdenli'ye âit tebliğ, "Bir İlhânlı Şehir Modeli: Rab'-i Reşîdî'de Meslekler, Görevliler ve Ücretler" (s. 105-126) adını taşımaktadır. Tebliğ, bir İlhânlı şehir modeli Rab'-i Reşîdî'nin inşası, işlevi, içerdiği mekânlar, bu mekânlarda çalışan meslek grupları, onların üstlendiği görevler, görevlilerin maaş ve ücretleri hakkında bilgi vermektedir. Son bölümde görevliler ve aldıkları ücretler tablo hâlinde verilmektedir.

Emine Naza Dönmez, "Anadolu Selçuklu Ticaret Yollarının Tanıkları: Kervansaraylar ve Köprüler (Harita Üzerinde Bir Deneme)" (s. 127-133) adındaki tebliğinde Assur ticaret Kolonileri Çağında Anadolu'daki ticaret yolları ve konaklama yerleri hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca Türkiye Selçuklularının Anadolu'daki imar faaliyetleri hakkında bilgi, doğu-batı, kuzey-güney ticaret yolları üzerinde inşâ edilen kervansarayların yapılış nedenleri, özellikleri ve isimleri verilmektedir. Tebliğin son bölümünde Anadolu'daki köprüler hakkında bilgi bulmak mümkündür. Tebliğ, bibliyografya ve 1 harita içermektedir.

Prof. Dr. Abdülkadir Donuk, Türk-İslâm Kültürünün en önemli eserlerinden birindeki meslekleri "Kutadgu Bilig'de İktisadi Meslekler ve Hususiyetleri" (s. 135-141) başlığı altında incelemektedir. İlk bölümde Kutadgu Bilig ve yazarı hakkında bilgi verilmekte ve eserde yer alan iktisadî meslekler sıralanmaktadır. Daha sonraki bölümlerde bu meslek sahiplerinin (Kapıcı-Başı, Kâtip, Hazinekar, Aşçı-Başı, İçkici-Başı, Çiftçi, Tacir, Hayvan Yetiştiricileri ve Zanaatkarlar) Yusuf Has Hacib'e göre nasıl olması gerektiği hakkında bilgi nakledilmektedir. Son bölümde Kutadgu Bilig'de iktisadî konu ve meslekleri karşılayan terimler sıralanmaktadır.

Mualla Uydu Yücel, "X-XII. Yüzyıllar'da Karadeniz'in Kuzeyinde Yaşayan Türk Kavimlerinin Ekonomik ve Ticari Hayatları" (s. 143-152) adlı tebliğinde ilk olarak Peçenekler ve onların ticarî yaşamları hakkında bilgi vermektedir. Peçenekler'in ekonomisinin tarım ve hayvancılığa dayandığı, bununla birlikte Bizans, Rus ve Hazarlar'la da ticaret yaptıkları vurgulanmaktadır. Tebliğ ayrıca Uzlar, Kuman-Kıpçaklar'ın ticarî faaliyetleri hakkında da bilgi içermektedir.

Süleyman Kızıtoprak "insanlık tarihi kadar eski" diye tâbir ettiği köleliğin bir kısım tarihini "Asya ve Kafkaslar'dan Ortadoğu'ya Memlûk Adayı Kölelerin Ticareti ve Köle Ticareti Yolları" (s. 153-164) başlıklı tebliğinde aktarmaktadır. Özellikle ilk olarak Abbasiler döneminde memlûk Türkler'in orduda yer aldığı vurgulanmaktadır. Mısır merkezli kurulan Memlûk Devleti'ne

(1250-1517) adını veren memlûk sistemi hakkında bilgi verilen tebliğ, ordunun esasını oluşturan memlûklerin temin ediliş biçimleri hakkında bilgi vermektedir. Tebliğin son bölümünde memlûklerin Mısır'a getirilme süresi ve süreci nakledilmektedir.

Fahameddin Başar, "Osmanlıların Kuruluş Döneminden İtibaren Alınmaya Başlanan İlk Ticarî Vergi Bâc-ı Bâzâr Hakkında" (s. 165-180) adlı tebliğin ilk bölümünde bâc teriminin ve vergisinin Gazneliler'den Osmanlılar'a kadarki Türk devletlerinde kullanıldığını bildirilmektedir. Bâc terimine Osmanlılar'da ilk defa Osman Bey devrinde rastlanıldığı belirtilmektedir. Beyliğin sınırlarının büyümesiyle birlikte ekonomik yapısı da gelişmiş, Osman Bey'in de Germiyanlı bir Türk'ün telkiniyle pazar vergisi almaya başladığı nakledilmektedir. Yazar son bölümde Fatih, II. Bayezid, Kanunî ve daha sonraki dönemde bu vergi ve işleyişi hakkında bilgi vermektedir.

Mehmet Canatar'ın, "Kâhya ve Kethüdâ Terimleri Üzerine" (s. 181-199) adlı tebliği bu iki kelimenin orijinleri hakkındaki giriş bilgisiyle başlamaktadır. Yazar, kethüdâ kelimesinin manası ve Türkçe'ye girdikten sonra kahyâ kelimesine dönüşmesinin nasıl gerçekleştiğini de nakledilmektedir. Tebliğde ayrıca kethüdâ kelimesinin Türkçe olduğu hakkında da bir bahis mevcuttur. Son bölümde kahyâ kelimesinin ortaya çıkışı hakkında bilgiler verilmektedir.

Tufan Gündüz, Osmanlılarca Yörük veya Türkmen olarak adlandırılan konar-göçerleri "Osmanlı Ekonomisi İçinde Konar-Göçerler" (s. 201-209) adlı tebliğde incelemektedir. İlk bölümde bu konar-göçer Türkmenler'in hangileri olduğu, yazlık ve kışlık olarak kullandıkları bölgeler hakkında bilgiler verilmektedir. Yörük ve Türkmenler'in ekonomisinin temelini hayvancılık ve ona bağlı yan ürünler olduğunun altı çizilmekte, bu ürünlerin kimlere pazarlandığı konusunda bilgi aktarılmaktadır.

M. Akif Erdoğan, "Kıbrıs'ta İlk Osmanlı Esnâf ve Zanaatkarları Üzerine Notlar" (s. 211-221) adlı tebliğine, 19. yüzyılın ilk yarısında Lefkoşa'da yaklaşık altmış farklı zanaatkar ve esnaf kümesinin var olduğu bilgisiyle başlamaktadır. Kıbrıs'ta bulunan zanaatkarların ilk dönemlerde ordunun ihtiyaçları karşılamak, daha sonraları ise adaya meskûn edilen halkın da ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla buraya zanaatkarlar gönderildiği belirtilmektedir. Kısaca tebliğ Kıbrıs'ın 1571 yılında fethinden 19. yüzyıla kadar gelen dönemde adadaki esnaf ve zanaatkar zümresi hakkında bilgiler içermektedir.

Cilt II

Prof. Dr. Ayten Altıntaş ve Hanzade Doğan'ın birlikte hazırladıkları "Osmanlı'da Esnaf Tabib Teşkilâtı, Kontrolü ve İmtihanı" (s. 223-239) başlıklı tebliğ genel olarak Osmanlı Devleti'nde serbest çalışan tabibler hakkında bilgi vermektedir. Tebliğde, Esnaf tabib, çalışma mekânları, görevleri ve devlet tarafından kontrolleri ile esnaf tabibin teşkilâtı başlıkları altında serbest olarak çalışan tabiblerin çalışma esasları hakkında geniş bilgi nakledilmektedir.

Gülberk Bilecik Hoş, "Geçmişten Günümüze İstanbul Ticaretinin Merkezi: Kapalıçarşı" (s. 241-245) başlıklı tebliğinde İstanbul'un ticaret açısından önemine temas etmekte ve bu öneme istinaden fetihten sonra büyük çarşının İstanbul'un surları içerisinde yer almasının uygun bulunduğunu belirtmektedir. Tebliğde ayrıca çarşının ilk bölümünün yapılışı ve mimari özellikleri, çarşıda yer alan bedestenler, çarşıya açılan kapılar ve çarşıda bulunan esnaf gruplarının neler olduğu hakkında bilgi verilmektedir. Tebliğin sonunda 2 plân, 2 kesit ve 11 de resim yer almaktadır.

Yüksel Kırımlı'nın yakın döneme kadar önemli bir el sanatı olan yorgancılık hakkında bilgi verdiği tebliği " Geleneksel Tarzda Üretim Yapan Yorgancılar" (s. 247-256) başlığını taşımaktadır. Tebliğde yorgan ve yorgancılığın tarihçesi, yorgan yapımında kullanılan araçlar, malzemeler, yorgan üretiminin aşamaları, ustaların genel özellikleri, göç oranları ve çalışma hayatları yanında yorgan ustalarının kat ettiği aşamalar hakkında tablolar yardımıyla bilgi verilmektedir.

Kenan İnan tarafından sunulan ve "Kadı Sicillerine Göre 17. Yüzyıl Ortalarında Trabzon Esnafı ve Faaliyetleri" (s. 257-277) adını taşıyan tebliğde ilk olarak Trabzon'un nüfusu ve mahalleleri hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra Trabzon'da 17. yüzyıldaki ekonomik hayat, var olan iş kolları, Evliya Çelebi'ye göre çarşılar, Suk-ı Sultani olarak bilinen çarşılar bölgesi, Trabzon bedesteni, Suk-ı Sultani'de asayişin sağlanması, esnafın birbirleriyle olan anlaşmazlıkları hakkında bilgi aktarılmaktadır. Tebliğin son bölümünde Trabzon'a yapılan Kazak saldırıları, şehirde bulunan vakıflar ve hamamlar hakkında bilgi mevcuttur.

Önder Bayır tarafından sunulan ve "XVIII. Yüzyılda Manisa'da Esnaf Teşekküllerinin Kurdukları Vakıflar" (s. 279-292) adını taşıyan tebliğ, Manisa

şehrinin Osmanlı Devleti açısından önemini belirten bilgi ile başlamaktadır. Sonraki bölümlerde Manisa'nın nüfusu, şehirdeki çarşılar, bu çarşılarda mevcut esnaf ve zanaatkarlar incelenmektedir. Bazı esnaf gruplarının sosyal yardımlaşmayı sağlamak amacıyla kurdukları vakıflar ve kurulan bu vakıfların işleyişi hakkında da bilgi veren tebliğ, vakıfların senelik bütçelerini gösteren geniş bir tablo da içermektedir.

Mehtap Özdeğer'in sunduğu tebliğ "19. Yüzyılda Uşak Şehrinde Esnaf ve Sanatkârlar" (s. 293-307) adını taşımaktadır. Yazar ilk bölümde Uşak şehrinin fiziki konumu hakkında bilgi vermektedir. Daha sonraki bölümlerde şehrin nüfusu, şehirdeki iş merkezleri, esnaf ve sanatkârlar hakkında bilgi verilmekte ayrıca, dokumacılık, halıcılık, dericilik, gıda ürünleri, madeni eşya üreticileri, küçük esnaf ve tacirler hakkında tablolar yardımıyla açıklamalar getirilmektedir.

Ercüment Balcı, "1873 Uluslararası Viyana Sergisi'ne Trabzon'dan Getirilen Ürün ve Eşyalar" (s. 309-361) adlı tebliğinin ilk bölümünde sanayileşme hareketinden sonra üretilen malın sergilenmesi yönteminin başlaması, Osmanlı Devleti'nde sergi fikrinin gelişmesi ve Viyana Sergisi'ne katılma süreci nakledilmektedir. Osmanlı Devleti içinde merkez ve taşrada sergi komisyonlarının kurulması, bu komisyonlardan biri olan Trabzon Sergi Komisyonu'nun çalışmaları hakkında da bilgi verilen tebliğin son bölümünde, sergi için Trabzon'dan toplanan ürün ve eşyalar tablolar hâlinde aktarılmaktadır.

Gülden Sarıyıldız, İstanbul'un dışarıdan almak zorunda olduğu ürünlerden biri olan sabunun şehre getirilme sürecini "İstanbul'un Sabun Tahsisatı ve Bu Tahsisatta Sabuncu Esnafının Yükümlülükleri" (s. 363-373) adlı tebliğinde aktarmaktadır. Ayrıca yazar, Osmanlı Devleti içindeki sabun üretim merkezleri, İstanbul'a gönderilecek sabunun kalitesi hakkında çıkarılmış fermanlar, nakliyesi esnasında uygulanacak kurallar hususunda bilgi nakletmektedir. Tebliğin son bölümünde sabun üretim merkezlerinden İstanbul'a gönderilen sabun miktarını gösteren tablolar yer almaktadır.

Ali Fuat Örenç, "XIX. Yüzyıl Ortalarında Rodos Yahudi Esnafının Durumu" (s. 375-390) adlı tebliğinde adı geçen yüzyılda stratejik bir ada konumunda bulunan Rodos hakkında bilgi vermektedir. Rodos adasının Kanunî döneminde fethedilmesi, fetihten sonra buraya Yahudiler'in yerleşmesi, onların kurdukları esnaf teşkilâtı yanında, Rodos'taki Yahudiler'in mahallelere göre meslekî dağılımları aktarılmaktadır. Tebliğde ayrıca 1845 sayımında Rodos Yahudileri'ne ait işyerleri ve ekonomik düzeylerini belirten tablolar ile 2 harita ve 1 gravür bulunmaktadır.

Ali Arslan, Yahudiler'in mensubu buldukları cemaat hahamhanelerine ödemek zorunda oldukları vergilerden birini "Yahudilerin Gabele Vergisi" (s. 391-403) başlığı altında incelemektedir. Yazar, verginin alınma nedeni, Osmanlılar'a göre niteliği, ödemesi gerekenler, verginin alındığı ürünler verginin konulduğu tarih hakkında bilgi de vermektedir. Ayrıca alınacak verginin tespiti, toplanması ve son olarak da verginin kaldırılması tebliğde işlenen konular arasında yer almaktadır.

Prof. Dr. Mübahat S. Kütükoğlu, "Osmanlı Esnaf Sayımları" (s. 405-410) adlı tebliğinde meslek dallarında ihtiyaç kadar kişinin çalışmasını sağlamak veya kalitesiz ustaların mesleğe sızmasını engellemek amacıyla Osmanlı Devleti'nin yaptığı esnaf sayımları hakkında bilgi vermektedir. XVI. yüzyılda başlayan bu esnaf sayımlarının kimler tarafından ve nasıl yapıldığı hakkında da bilgi içeren tebliğ, yapılan esnaf sayımlarının tarihlerini de bildirmektedir. Son bölümde bu sayımlar neticesinde devletin esnaf üzerinde kontrol sağlanabildiği şeklinde görüş belirtilmektedir.

Prof. Dr. Ş. Nezihi Aykut, "Osmanlı Bankası Banknotları" (s. 411-419) başlıklı tebliğine banknotun manası ve Osmanlı Devleti'nde ilk defa kullanılışı hakkında bilgi vererek başlamaktadır. 1863 yılında kurulan Bank-ı Osmânî-i Şâhâne'nin kurulması ve bankanın imtiyaznamesinin parasal konularda içerdiği maddeler hakkında bilgi verilen tebliğde, bankanın kuruluşundan itibaren çıkardığı banknotlar ve miktarları da aktarılmaktadır. Son bölümde cumhuriyetin kurulması sonrasında yapılan ekonomik düzenlemelerde Osmanlı Bankası'nın rolü üzerinde durulmaktadır.

Prof. Dr. Muzaffer Tufan'ın Makedonya'nın coğrafi ve demografik bilgilerini vererek başladığı tebliği "Osmanlı Döneminde Makedonya'da Esnaf ve Ekonomi" (s. 421-432) adını taşımaktadır. Tebliğde Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra Makedonya'da madencilik, Vilâyet-i Selâse şehirlerinde esnaf ve ekonomi, günümüz Makedonyası'nda Osmanlı dönemi esnafı hakkında yapılan çalışmalar aktarılmakta, son bölümde de Osmanlılar döneminde Makedonya şehirlerinin gelişim süreci nakledilmektedir. Tebliğde Osmanlılar döneminde Makedonya'yı gösterir 2 harita da mevcuttur.

Sadık Göksu'nun, "Cumhuriyet Döneminde Esnaf-Sanatkârlar Teşkilâtı ve Ahilik" (s. 433-452) adlı tebliği Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde İttihat ve Terakki Partisi'nin Ahiliği araştırmak üzere karar aldığı bilgisiyyle başlamaktadır. Sonraki bölümlerde cumhuriyetin ilk yıllarında devletin esnafa bakışı, 1937 yılında çıkartılmaya çalışılan Küçük Sanatlar Yasası, ilk Esnaf

Odaları Yasası ve uygulaması ile Esnaf ve Sanatkârlar Teşkilâtı'nın bugünkü durumu hakkında bilgi verilmektedir.

Summary

Economy and Tradindg were very important for states and nations during history. That's why History Research Centre of İstanbul University have prepared a seminar about this subject. Here, we give some information about this seminar's papers.

TARİH DERGİSİ MAKALE YAZIM KURALLARI

1. Makale yazarı adını, soyadını, adresini (iş adresini), telefon numaralarını ve e-posta adresini,
2. Banka Hesap No ve Şubesi'ni bildirmesi,
3. Makalenin 4 adet kopyası ile bir adet disket kaydının (Metin PC, Word'de Times New Roman 11 punto ve 1 satır aralığı ile yazılmalı, Sayfa Yapısı, A 4 Yatay, her kağıda iki sayfa, Alt boşluk 0.75, Üst boşluk 0.75, Sağ boşluk 1.17 ve Sol boşluk 1.17, Cilt boşluğu ile Alt-Üst bilgi boşluğu bırakılmayacak şekilde oluşturulmalı, kısaca mümkünse derginin son sayısının sayfa yapısına uygun olmalı) gönderilmesi,
4. Son tashihten sonra makalenin 2 nüsha hâlinde teslim edilmesi,
5. Üç adet temlikname imzalanması,
6. Çeviri gönderenlerin mutlaka makalenin yabancı dildeki orijinal kopyasını göndermesi, ayrıca makalenin tam bibliyografik künyesini (derginin tam adı, yazarı, baskı yeri, yılı, cildi, sayısı ve sayfaları) bildirmesi,
7. Makalenin sonuna İngilizce özet konulması gereklidir.

Diğer Hususlar

1. Tarih Dergisi, İ.Ü. Rektörlüğü'nün ilan ettiği 4 yayın döneminin ikisinde ve yılda 2 sayı olarak yayımlanacaktır. Bu bakımdan makalelerin en geç 01-15 Ocak ve 01-15 Nisan tarihleri arasında teslim edilmesi gerekir.
2. Makaleler üç hakeme gönderilir ve üç hakemden ikisinin olumlu raporu üzerine yayımlanır.
3. Makaleler gönderiliş sırasına göre hakem listesine alınır.
4. Makaleleri yayımlanan yazarlara yayın yönetmeliğine göre İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nce te'lif ücreti ödenir ve 1 adet dergi verilir.

İrtibat Adreslerimiz ve telefon numaralarımız

Yrd. Doç. Dr. Muharrem Kesik (409 no'lu oda), Arş. Gör. Cihan Piyadeoğlu (407 no'lu oda).

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Laleli/İstanbul

212 455 57 00 / 15913, 15888

Cep: 0 555 325 28 27, 0 533 734 98 44

e-mail: tarihdergisi@hotmail.com